

Diagnosi del Pla de drets humans de Catalunya

Dret a la llibertat de consciència i religió

Ignasi Garcia i Clavel

Índex

1. Introducció	2
2. Reconeixement jurídic i internacional del dret	3
2.1. La declaració universal i els pactes internacionals de 1966	3
2.2. El Conveni Europeu dels Drets Humans i la Carta de drets Fonamentals de la Unió Europea.....	4
2.3. Les constitucions d'estats de nostre àmbit geogràfic i cultural	7
3. Normativa interna de l'Estat espanyol	9
4. Catalunya, sensible al dret de llibertat religiosa	12
5. Identificació de les entitats, col·lectius o moviments socials que han treballat sobre aquest dret a casa nostra	11
6. Estat actual del reconeixement i de la implantació d'aquest dret a Catalunya	12
6.1. Elements de compliment efectiu del dret a Catalunya (legislació, polítiques públiques, etc.)	12
6.2. Mancances detectades/graus d'incompliment (amb indicadors)	12
6.2.1. Agressions, ofenses i discriminacions a persones per motius religiosos	13
6.2.2. Obstacles a l'apertura i atacs a centres de culte i delictes contra els sentiments religiosos.....	15
6.2.3. Obstacles i limitacions injustificades al ple exercici de la llibertat religiosa	17
6.2.4. Mancances o defectes en la legislació i polítiques de la Generalitat de Catalunya per tal de protegir i fer plenament efectiu l'exercici de la llibertat religiosa	20
7. Mesures proposades per tal d'assolir l'efectivitat del dret	20
8. Recomanacions per tal de fer un seguiment sobre l'acompliment de les mesures proposades	22

1. Introducció

El fet religiós entès com a creences i pràctiques de persones i grups amb el sagrat és un dret que cal valorar adequadament. També cal tenir en compte les persones agnòstiques i atees, les quals donen una resposta indiferent o negativa al que podríem anomenar el sagrat. Encara que els drets inherents a la llibertat religiosa s'adrecen fonamentalment als creients de tots els grups i organitzacions propis de cada religió.

En els darrers vint-i-cinc anys, i també abans, però amb més força d'ençà les darreres dècades ha aparegut una presència més notòria de la pluralitat de les creences i no creences a Catalunya i en conseqüència de grups religiosos de sensibilitats variades. En el cas de les creences apareixen les esglésies amb més o menys consistència institucional.

Catalunya té una realitat molt plural de religions. Les religions cristianes són les que per raons històriques i culturals tenen una presència molt significativa.

L'Islam s'ha fet més visible a partir de l'arribada a Catalunya de la immigració en les dècades dels anys vuitanta i noranta.

El Judaisme en les seves diverses sensibilitats també s'ha fet més evident. Amb tot no hi ha dubte que l'Islam a Europa s'ha consolidat molt més que en el darrer terç del segle XX.

No hem d'oblidar la presència a Catalunya de moltes altres creences, religions i grups espirituals de moltes menes i característiques.

Tanmateix el cristianisme, en les seves diverses esglésies i manifestacions, és la tradició més arrelada a occident això no significa que els drets de totes les confessions i creences no hagin de gaudir de la protecció i defensa que els corresponen com a ciutadans en matèria de llibertat religiosa.

És necessari garantir els drets de la llibertat religiosa reconeguts en la normativa internacional significativa on queda ben clara la protecció i defensa d'aquest dret, consagrat en primer lloc en la Declaració Universal dels Drets Humans de l'any 1948, en l'article 18:

“Tota persona té dret a la llibertat de pensament, de consciència i de religió; aquest dret inclou la llibertat de canviar de religió o de creença, i la llibertat, individualment o col·lectivament, en públic o en privat, de manifestar la seva religió o creença per mitjà de l'ensenyament, la pràctica, el culte i l'observança.”

Aquesta norma fonamental de la Declaració Universal dels Drets Humans ens condueix a la resposta que han de donar els poders públics per tal de garantir el compliment de l'article esmentat.

L'article 18 consagra, doncs, la llibertat religiosa en base al respecte a tothom pensí com pensí en matèria religiosa. Cal remarcar que la no creença és un posicionament religiós des de la negació i que per tant cal considerar-la.

Catalunya ha de respectar i garantir el dret a la llibertat religiosa i procurar que totes les confessions establertes al país, en l'esperit de la Declaració Universal, es sentin ateses i reconegudes com a comunitats de creients que aporten valors a la construcció social.

Per fer-ho s'hauria de reconèixer la llibertat de les persones a professar i manifestar individualment i col·lectiva la seva religió i també a no professar-ne cap.

Reconèixer l'aportació que les religions fan com a ens vertebradors de la nostra societat catalana ajudaria a mantenir un bon clima de relació entre la ciutadania.

A més de la Declaració dels Drets Humans, caldrà tenir present altra normativa que desenvolupa i precisa aquest dret de gran importància per a la cohesió social amb respecte a totes les opcions i creences religioses i també amb les conviccions atees.

2. Reconeixement jurídic i internacional del dret

2.1. La Declaració Universal i els Pactes internacionals de 1966

Ja hem citat en la breu introducció la Declaració Universal dels Drets Humans de 1948, en el seu article 18.

El Pacte Internacional pels Drets civils i polítics que diu clarament, també en el seu divuitè article:

“Ningú no pot ser objecte de mesures coercitives que puguin menyscar la llibertat de tenir o adoptar la religió o les creences de la seva elecció. La llibertat de manifestar la pròpia religió o les pròpies creences, solament pot estar subjecte a les limitacions prescrites per la llei que siguin necessàries per protegir la seguretat, l'ordre, la salut o la moral públics o els drets fonamentals dels altres.”

“Els Estats part en aquest Pacte es comprometen a respectar la llibertat dels pares o la dels tutors legals, per garantir que els fills rebin l'educació religiosa o moral d'acord amb les pròpies conviccions.”

El Pacte Internacional dels Drets econòmics i socials, en el seu article tretze, fa referència a l'ensenyament establint que:

“Els Estats part en aquest Pacte reconeixen el dret de tothom a l'educació. Acorden que l'educació s'ha d'orientar vers el desenvolupament de la personalitat humana i del sentit de la seva dignitat, i ha d'enfortir el respecte als drets humans i les llibertats fonamentals. També acorden que l'educació ha de capacitar a tothom per participar efectivament en una societat lliure, promoure la comprensió i la tolerància i la germanor entre totes les nacions, entre tots els grups racials, ètnics o religiosos, i també les activitats de les Nacions Unides en favor de la pau.”

Hi ha a més una referència explícita al dret dels pares a escollir escoles diferents de les establertes per les autoritats, mentre s'adeqüin a les normes que l'Estat pugui prescriure, per

tal d'assegurar que els infants rebin l'educació moral o religiosa de conformitat amb les pròpies conviccions.

La Convenció sobre els drets de l'infant consagra en el seu catorzè article el dret de l'infant a la llibertat de pensament, de consciència i de religió, d'acord amb les facultats i la seva evolució i maduració. També es deixa clar que el límit d'aquest dret està vinculat al que la llei prescriu, per tal de protegir la seguretat, l'ordre, la moral o la salut pública o els drets i llibertats fonamentals de les altres persones.

2.2. El Conveni Europeu dels Drets Humans i la Carta de drets Fonamentals de la Unió Europea.

En els Estats europeus és d'aplicació el Conveni Europeu dels Drets Humans, adoptat pel Consell d'Europa l'any 1950 i ratificat per Espanya el 26 de setembre de 1979.

L'article novè d'aquest Tractat estableix que:

“Tota persona té dret a la llibertat de pensament, consciència i de Religió; aquest dret implica la llibertat de canviar de religió o de convicció, així com la llibertat de manifestar la seva religió o convicció individualment o col·lectivament, en públic o en privat, mitjançant el culte, l'ensenyament, les pràctiques i l'acompliment dels ritus.”

Deixa clar, a més, que les restriccions no poden ser altres que les previstes a les lleis siguin mesures necessàries en una societat democràtica.

La Carta de Drets Fonamentals de la Unió Europea, proclamada pel Parlament, la Comissió i el Consell Europeu a Niça el 7 de desembre de 2000 i adaptada per la Proclamació d'Estrasburg el 12 de desembre de 2007, encara que no forma part dels Tractats de la Unió Europea, d'ençà el Tractat de Lisboa de 2007 és legalment vinculant i els DRETS i LLIBERTATS que s'hi reconeixen estan sota la salvaguarda del Tribunal de Justícia de la Unió Europea.

L'article vint-i-dosè diu : *“La Unió respecta la diversitat cultural, religiosa i lingüística.”*

2.3. Les constitucions d'Estats de nostre àmbit geogràfic i cultural.

Ens centrarem en algunes constitucions de països del nostre entorn per tal de veure el tractament jurídic que donen al fet religiós. Tal com es podrà veure, hi ha una diversitat molt notòria. Hi ha religions d'Estat. La reina britànica és a la vegada cap de l'Església anglicana. França té un concepte de laïcitat molt clar, d'ençà la Llei de 9 de desembre de 1905, que senyala la necessitat d'establir les relacions sobre bases noves, respectant la laïcitat i per tant l'autonomia de les religions respecte l'estat i també la independència de l'estat respecte a totes elles. Tanmateix en l'actualitat i d'ençà la presència significativa de l'Islam des de forces dècades hi ha una certa voluntat de revisió en la manera d'entendre la laïcitat de l'Estat.

Nicolas Sarkozy proposà revisar la laïcitat i finançar les mesquites. Ho justificava dient això: “jo només intento mostrar que el fenomen religiós ha estat subestimat, que és més important que no es creu, i que pot ser un factor de pau, d'equilibri, d'integració, de comunió i de diàleg i que la República ha de fer-ne un subjecte de debat.”

Veurem tot seguit articles constitucionals de diversos ordenaments jurídics que regulen els drets religiosos, una gran diversitat de tractaments, segons es tracti d'estats laics o aconfessionals o estats que declaren una confessió com a pròpia. Aquesta diversitat en la manera de tractar el fet religiós, respectant els drets individuals i col·lectius ens plantejarà maneres diferents de gestionar el fet religiós.

Davant la pluralitat religiosa que trobem en la societat espanyola i en particular a la societat catalana ens caldrà plantejar el tema dels drets religiosos des de la neutralitat, assumint la relació amb les diferents creences religioses o atees que hi ha a Catalunya d'acord amb una laïcitat. En la Constitució Espanyola del 1978, com es veurà més endavant, es va optar pel model d'aconfessionalitat conegut també com laïcitat positiva.

A **Dinamarca**, l'article 4 de la Constitució de 1953 proclama que L'Església evangèlica luterana es l'Església nacional danesa i gaudirà, com a tal, del suport de l'Estat. I l'article 6 diu El Rei ha de pertànyer a l'Església evangèlica luterana.

A **Suècia**, entre els diversos textos que conformen l'ordenament constitucional segons la Constitució de 1974, l'article 4 de la Llei de successió de 1810, posada al dia el 1979 disposa que el Rei professarà sempre la fe evangèlica pura, tal com fou adoptat i explicat en la Confessió d'Augsburg inalterada i en la Resolució del Sínode d'Upsala de l'any 1593... Quedarà exclòs de tot dret a la successió qualsevol membre de la família Reial que no professi aquesta fe.

A **Andorra**, l'article 11.3 de la Constitució de 1993 estableix que La Constitució garanteix a l'Església catòlica l'exercici lliure i públic de les seves activitats i el manteniment de les relacions de col·laboració especial amb l'Estat d'acord amb la tradició andorrana. La Constitució reconeix a les entitats de l'Església Catòlica que tenen personalitat jurídica d'acord amb les seves pròpies normes la plena capacitat jurídica dins de l'àmbit de l'ordenament general andorrà.

A **Malta**, l'article 2 disposa que La religió de Malta és la catòlica, apostòlica i romana. Les autoritats de l'Església Catòlica, Apostòlica i Romana tenen el deure i el dret d'ensenyar quins principis són justos i quins injustos. S'impartirà l'ensenyament religiós de la fe catòlica, apostòlica i romana en tots els col·legis de l'Estat com a assignatura obligatòria.

A **Grècia**, l'article 3 de la Constitució de 1975, revisada profundament l'any 2001, diu que la religió dominant a Grècia és la de l'Església ortodoxa oriental de Crist. L'Església ortodoxa de Grècia, que reconeix com a cap a Nostre Senyor Jesucrist, està indissolublement unida, pel que fa al dogma, a la Gran Església de Constantinoble.

Altres constitucions fan un esment específic a l'Església Catòlica i estableixen, després, una plena igualtat entre confessions, de manera que posen en relleu el fet que la religió catòlica és la predominant i ha distingit durant segles el país en relació amb d'altre veïns, però resulten plenament respectuoses amb totes les altres religions. En són exemples Itàlia, Espanya i Polònia.

A **Itàlia**, l'article 7 de la Constitució de 1948 estableix que L'Estat i l'Església catòlica són, cada un en la seva pròpia esfera, independents i sobirans. Llurs relacions es regulen pels Tractats de Laterà. No requeriran el procediment de revisió constitucional les modificacions dels Tractats acceptades pe les dues parts. Tot seguit, l'article 8 diu que totes les confessions religioses seran igualment lliures davant la llei. Les confessions religioses diferents de la catòlica tindran dret a organitzar-se segons els seus propis estatuts en la mesura que no s'oposin a l'Ordenament jurídic italià. Llurs relacions amb l'Estat seran regulades per llei sobre la base d'acords amb les representacions respectives.

A **Polònia**, la Constitució de 1997, a l'article 25, diu, les esglésies i altres organitzacions religioses tindran drets iguals als poders públics de la República de Polònia seran imparcials en matèria de conviccions personals, religioses, filosòfiques o en relació a concepcions vitals, i garantiran llibertat d'expressió en la vida pública.

Les relacions entre l'Estat i les esglésies i altres organitzacions religioses, es fonamentaran en el principi del respecte per la seva autonomia i mútua independència de cada un en la seva esfera pròpia, així com en el principi de cooperació per al bé individual i comú.

Les relacions entre la República de Polònia i l'Església catòlica romana es determinaran per tractat internacional conclòs amb la Santa Seu i per la llei.

Les relacions entre la República de Polònia i les altres esglésies organitzacions religioses es determinaran per la lleis aprovades de conformitat amb els acords conclusos entre els seus representants i el Govern.

A **Lituània**, la Constitució de 1992, modificada fins a nou vegades a l'article 43 diu que l'estat reconeixerà les esglésies i organitzacions religioses lituanes tradicionals així com altres esglésies i organitzacions religioses sempre que gaudeixen del suport de la societat i que els seus ensenyaments i pràctiques no contradiguin la llei o la moral.

Les esglésies i les organitzacions religioses reconegudes per l'estat tindran drets de personalitat jurídica. Les esglésies i organitzacions religioses són lliures de difondre llurs ensenyaments, practicar els seus ritus, tenir llocs d'oració, institucions de caritat i institucions educatives per a la formació del clero. Les esglésies i organitzacions religioses són lliures per dirigir els seus assumptes segons llurs cànons i estatuts. No hi haurà religió d'Estat a Lituània.

Per acabar podem citar d'altres constitucions sense esment a cap religió, tot i que reconeixen o deixen entreveure un nivell de cooperació de l'Estat amb les religions en especial pel que fa a la facultat d'establiment de centres i la llibertat dels progenitors a elegir l'ensenyament dels seus infants.

A **Alemanya**, l'article 4 de la Constitució de 1949 proclama que seran inviolables la llibertat de creences i la llibertat de professió religiosa i ideològica. Es garanteix el lliure exercici del

culte. Pel que fa a l'ensenyament, l'article 7 diu que el sistema educatiu en conjunt estarà sota la supervisió de l'Estat. Els encarregats de l'educació dels infants tenen dret a decidir sobre la participació d'aquest en l'ensenyament religiós. L'ensenyament religiós constituirà una assignatura ordinària a les escoles públiques amb l'excepció de les escoles no confessionals, sens perjudicar el dret de supervisió de l'Estat, l'ensenyament religiós s'impartirà d'acord amb els principis fonamentals de les comunitats religioses. Cap mestre pot ser obligat a impartir ensenyament religiós contra la seva voluntat.

A **Bèlgica**, l'article 19 de la constitució en la redacció de 1994 garanteix la llibertat de cultes, el seu exercici públic així com la llibertat de manifestar les pròpies opinions en tots els assumptes i el 24 estableix que l'ensenyament és lliure [...] les Comunitats oferiran la llibertat d'elecció als pares [...]. organitzaran un ensenyament neutral. Aquesta neutralitat implica, en particular, el respecte a les creences filosòfiques, ideològiques o religioses dels pares i dels alumnes. Els col·legis organitzats pels poders públics oferiran, fins al final de l'ensenyament obligatori, l'elecció entre l'ensenyament d'una de les religions reconegudes o d'un ensenyament moral no confessional. Tothom té dret a l'ensenyament en el respecte a les llibertats i drets fonamentals. L'accés a l'ensenyament és gratuït fins al compliment de l'ensenyament obligatori. Tots els alumnes en edat escolar tenen dret, a càrrec de la Comunitat, a una educació moral o religiosa [...].

A **Croàcia**, els articles 40 i 41 de la Constitució de 1990, modificada diverses vegades després de la independència, estableixen que la llibertat de consciència i de religió i la llibertat de manifestar la religió o d'altres conviccions estan garantides. Totes les comunitats religioses són iguals davant la llei i clarament separades de l'Estat. Les comunitats religioses són lliures, d'acord amb la llei, de celebrar públicament serveis religiosos, d'obrir escoles, acadèmies i altres institucions, organismes socials i de beneficència i de gestionar-les i gaudeixen de la protecció i de l'ajuda de l'Estat per a llurs activitats.

A **Portugal**, l'article 41 de la Constitució de 1976, modificada diverses vegades i en profunditat el 1997, diu que serà inviolable la llibertat de consciència i de culte... Les esglésies i les seves comunitats religioses estaran separades de l'Estat i seran lliures en llur organització i en l'exercici de llurs funcions i del culte. Es garanteix la llibertat d'ensenyament de qualsevol religió, sempre que es dispensi en l'àmbit de la confessió respectiva, així com la utilització de mitjans de comunicació social propis per al desenvolupament.

Aquesta diversitat d'articulat de les constitucions europees mostra ben clarament que els estats tracten molt diversament la consideració que donen al fet religiós. Aquest mostreig del tractament del fet religiós a les constitucions va ser aportat al Parlament de Catalunya el 21 de febrer de 2017 pel senyor Lluís Jou i Mirabet.

3. Normativa interna de l'Estat espanyol

Recordar per començar aquest apartat que durant la dictadura franquista l'Estat disposava d'un reconeixement total i explícit de l'Església catòlica, exclouent la resta de confessions, incloent-hi les esglésies evangèliques, ortodoxes, que tot i que fonamentades en Jesucrist,

eren considerades no posseïdores de la veritat suprema. Les esglésies existien, però en la clandestinitat i molt sovint eren perseguides les seves organitzacions i persones.

Si això succeïa amb les religions que partien de l'Evangeli, la resta de confessions religioses sorgides del llibre, com s'acostuma a dir referint-se a la Bíblia, antic testament: judaisme, islam passava el mateix.

El Concili Ecumènic Vaticà II convocat pel papa Joan XXIII i conclòs per Pau VI, 1962 – 1965, va sorprendre al règim del dictador Franco fins al punt de quedar desconcertats, tot i que la diplomàcia vaticana havia acordat un Concordat entre L'Estat Espanyol i el Vaticà l'any 1953.

Es lògic que amb l'adveniment de la democràcia, plasmada en la Constitució de 1978, el tractament que calia trobar per tal de regular el fet religiós i homologar-se a les democràcies europees, havia de ser totalment un altre.

Els constituents tenien una feina complexa. D'una banda trobar la manera d'esdevenir una Estat laic i d'una altre mantenir una relació fluida i de cooperació, des de la independència amb totes les confessions religioses que tinguessin un arrelament significatiu. Tanmateix volien salvar la relació estreta que hi havia entre una part majoritària de la ciutadania de l'estat que es reconeixia catòlica i mantenir el principi de laïcitat. Tot això considerant també les religions no catòliques, començant per les cristianes, evangèlics, ortodoxos, jueus, musulmans i d'altres religions que també es començaven a visualitzar a l'Estat.

Finalment l'article 16 de la Constitució Espanyola va trobar la fórmula de deixar clar que cap confessió tindrà caràcter estatal. S'opta pel camí de no tenir cap confessió pròpia com a estat. Així l'estat esdevenia laic o aconfessional. Consagra les relacions de cooperació amb les confessions.

Tanmateix, es menciona específicament l'Església catòlica. Heus ací on sorgeix una dificultat. El que per l'Església Catòlica fou un reconeixement a la seva realitat d'implantació com a religió majoritària i per la resta de confessions consideren que parteixen d'un posicionament menys avantatjós a l'hora de relacionar-se amb els poders públics.

Aquesta és una problemàtica que avui subsisteix, si bé s'ha avançat en una millora amb les religions reconegudes com a religions de notori arrelament. Tot seguit cito el text constitucional en el seu article setzè que regula el que s'ha comentat.

La Constitució de 1978 a l'article 16 disposa que es garanteix la llibertat ideològica, religiosa i de culte dels individus i de les comunitats sense cap més limitació que quan siguin necessàries per al manteniment de l'ordre públic protegit per la llei. Ningú no podrà ser obligat a declarar pel que fa a la seva ideologia, religió o creences.

“Cap confessió tindrà caràcter estatal. Els poders públics tindran en compte les creences religioses de la societat espanyola i mantindran les conseqüents relacions de cooperació amb l'Església catòlica i les altres confessions.”

La Llei Orgànica 7/1980, de 5 de juliol regula la llibertat religiosa. Es fonamenta en la Constitució i intenta resoldre el que algunes confessions interpretaven com un greuge comparatiu respecte a l'Església Catòlica, obrint la possibilitat a la col·laboració.

Tanmateix l'Estat espanyol va tancar acords amb la Santa Seu l'any 1979, substitutius del Concordat de 1953. Com es pot veure la Llei Orgànica sobre la llibertat religiosa és de mesos més tard.

Els Acords de Col·laboració amb les confessions religioses d'arrelament notori, amb rang de llei, no es signen fins l'any 1992. Aquest fet tampoc va agradar a les confessions. Es van signar amb els cristians evangèlics FEREDE, amb la Comissió Islàmica d'Espanya FCIEE i amb es comunitats israelites CIE. Aquestes federacions son les que varen participar en l'elaboració dels Acords de Cooperació en representació de les seves confessions.

Les esglésies ortodoxes van ser considerades per part del Ministeri de Justícia com a beneficiaris de l'Acord signat amb la FEREDE.

Posteriorment s'ha donat el reconeixement d'Arrelament Notori a altres confessions religioses.

A l'Estat Espanyol les competències en matèria religiosa estan residenciades en el Ministeri de Justícia, el qual té adscrit a través de la Subdirecció General d'Afers Religiosos el REGISTRE de entitats i confessions religioses.

L'article cinquè de la Llei de Llibertat religiosa, en el número ú, reconeix la personalitat jurídica de les esglésies, les confessions i les comunitats religioses, així com també les seves federacions..

La Llei Orgànica sobre Llibertat Religiosa protegeix i defensa el Dret Humà que ens ocupa. El grau de compliment és més discutible. No es pot negar que hi ha llibertat de creences, de pràctica religiosa de predicació, de col·laboració. Cal dir que el model laic o aconfessional contempla la col·laboració en molts àmbits, però per algunes confessions els resulta insuficient. El sentiment que tenen sobre el grau de compliment dels acords de 1992, principalment les comunitats musulmanes, és que no és satisfactori. Més endavant se'n tornarà a parlar.

4. Catalunya, sensible al dret de llibertat religiosa

L'any 2000, la Generalitat va crear en el marc de les seves competències organitzatives la Secretaria per les Relacions amb les Confessions Religioses, més tard convertida en Direcció General.

Era depenent de la Conselleria de la Presidència, la qual cosa afavoria la transversalitat ja que hi ha matèries en l'àmbit de la col·laboració amb les confessions, que afecten a diversos departaments.

Aquesta transversalitat es manifesta tant en els acords de 1979 entre Espanya i la Santa Seu, com en els acords de 1992 entre les diverses esglésies, confessions i comunitats.

La Secretaria es va crear mitjançant el Decret 184 / 2000 de 29 de maig. Va ser a petició de l'Església Evangèlica, tot i que la resta de Confessions també ho manifestaven i desitjaven.

La voluntat fou la de crear per part de la Generalitat, un òrgan de govern que contemplés la col·laboració, reconeixement, ajuda i relació, en el marc de la normativa espanyola, però amb la voluntat de dur a terme un escrupolós respecte pel dret a la llibertat religiosa en equitat i ajudant principalment a les confessions minoritàries.

L'Església Catòlica en virtut dels Acords amb la Santa Seu, disposava ja d'un marc de relació propi i amb rang normatiu d'acords internacionals. Sens ignorar la importància de la mateixa, calia trobar la manera de desenvolupar els drets que la Llei de Llibertat religiosa garantia a les confessions minoritàries amb equitat, començant per les religions cristianes i seguint amb les altres confessions i comunitats.

La Generalitat és l'únic Govern de l'Estat que ha vist la necessitat de disposar d'una eina de gestió per garantir el Dret a la llibertat religiosa de totes les catalanes i catalans.

L'Estatut d'Autonomia de Catalunya, en l'article 161 delimita el marc d'actuació de la Direcció General d'Afers Religiosos i assenyala la via de col·laboració en els apartats b) i c) del citat article estableix que es podran establir acords i convenis de cooperació amb les esglésies i les comunitats religioses inscrites en el registre estatal d'entitats religioses en l'àmbit de competències de la Generalitat. També li correspon la promoció, desenvolupament i l'execució dels acords i convenis signats entre l'Estat i les esglésies, les confessions i les comunitats religioses.

Analitzant l'articulat es pot veure que la voluntat tan de la legislació estatal com el de la pròpia Generalitat és la de col·laborar, això sí des de la independència i el respecte.

Tanmateix a la Generalitat li manca la capacitat de reconèixer les entitats religioses, tota vegada que el Registre és únic per l'Estat espanyol i no s'ha volgut transferir mai aquesta competència.

Podem dir que el marc normatiu propi pel que fa als Drets Religiosos és principalment l'estatal. El marc català l'hem de situar més aviat en la voluntat de conèixer, recolzar, respectar i fer respectar el Dret a la llibertat religiosa.

En l'actualitat, la Direcció General d'Afers Religiosos, s'ha inclòs en l'organigrama de la Conselleria de Justícia, tal com figura a l'Estat espanyol.

5. Identificació de les entitats, col·lectius o moviments socials que han treballat sobre aquest dret a casa nostra

Les diferents confessions religioses presents a Catalunya defensen i promouen la llibertat religiosa, especialment en els àmbits en els que consideren que no es respecta plenament aquest dret dels seus membres i institucions.

Principalment són el bisbats i altres institucions de l'Església Catòlica, el Consell Evangèlic de Catalunya, les diverses esglésies evangèliques presents a Catalunya, les Esglésies i Patriarcats Ortodoxos amb seu a Catalunya, el Consell Cultural Islàmic de Catalunya, la Unió de Comunitats Islàmiques de Catalunya, la Federació d'Entitats Islàmiques de Catalunya, diferents comunitats i entitats jueves, Testimonis de Jehovà, Església Adventista, Comunitat Bahai, entitats budistes...

Els representants d'algunes de les institucions religioses més representatives a Catalunya es troben en un espai de contacte i interlocució denominat "Grup de Treball Estable en Religions". És format per Arquebisbat de Barcelona, el Consell Evangèlic de Catalunya, la Comunitat Israelita de Barcelona, l'Església Ortodoxa Patriarcat de Sèrbia i la Unió de Comunitats Islàmiques de Catalunya.

El 21 de febrer de 2017 es va presentar en el Parlament de Catalunya el document "La religió en la Catalunya del futur", signat per una àmplia plataforma d'entitats religioses de diferents confessions, que té com element central la defensa i promoció de la llibertat religiosa en les seves diferents dimensions.

Altres entitats que han treballat o treballen específicament el dret a la llibertat religiosa són:

- L'entitat catòlica Fundación Ayuda a la Iglesia Necesitada (AIN), d'abast internacional, que compta amb presència a Espanya i una delegació a Catalunya, publica periòdicament informes exhaustius sobre el respecte a la llibertat religiosa en el món i dedica un capítol a Espanya, que inclou les dades referents a Catalunya.
- Justícia i Pau, entitat catòlica creada el 1968 per la defensa i promoció dels drets humans. Entre d'altres accions, denuncia casos de vulneració de la llibertat religiosa i va publicar el 2005 el document "Llibertat religiosa i assistència religiosa en els centres penitenciaris catalans". També ha col·laborat amb la realització de les Guies d'atenció a la diversitat religiosa publicades per la Generalitat i ha organitzat actes i jornades sobre la matèria.
- El Grup Sant Jordi de Drets Humans és una entitat catòlica que, entre d'altres activitats, desenvolupa un acció en defensa de la llibertat religiosa.
- La Plataforma d'entitats cristianes amb els immigrants, formada per una vintena de col·lectius cristians, s'ha pronunciat reiteradament en defensa d'aquest dret, en especial en els casos dels conflictes generats pel rebuig a l'obertura de centres de culte.

- L'Associació UNESCO per al diàleg interreligiós, promou el coneixement de la diversitat religiosa i el diàleg i col·laboració entre religions.
- El Centre Ecumènic de Catalunya treballa en la promoció de la col·laboració, diàleg i pregària entre persones i institucions de diferents confessions i esglésies cristianes.
- L'ONG SOS RACISME treballa per la lluita contra tota mena de discriminacions presents en la societat, especialment aquelles que tenen a veure a factors d'origen, raça, ètnia, cultura o creences religioses.

6. Estat actual del reconeixement i de la implantació d'aquest dret a Catalunya

6.1. Elements de compliment efectiu del dret a Catalunya (legislació, polítiques públiques, etc.)

La legislació internacional i estatal en matèria de llibertat religiosa, així com els organismes de protecció d'aquest dret són plenament vigents a Catalunya.

La regulació de l'exercici del dret fonamental a la llibertat religiosa correspon a les Lleis Orgàniques de les Corts Generals (art. 53.1. Const.). Aquesta regulació ha estat desenvolupada bàsicament per la ja citada Llei Orgànica 7/1980 de Llibertat Religiosa, de 5 de juliol. D'altra banda, aquesta Llei estableix que per l'obtenció de personalitat jurídica les entitats religioses s'han d'inscriure un Registre específic del Ministeri de Justícia. Alhora preveu que l'Estat establirà acords de cooperació amb les confessions religioses de notori arrelament a Espanya, que hauran de ser aprovats per

Tot i aquestes competències dels organismes estatals, cal tenir present el que estableix l'Estatut d'Autonomia de Catalunya i, en particular, la competència que atorga a la Generalitat de Catalunya l'art 161, en matèria de relacions amb les entitats religioses.

En l'Annex que adjuntem hi ha el desenvolupament normatiu en els diversos àmbits de govern que corresponents a la Generalitat. Fins i tot creiem que els Governos han apostat per regular tant com fos possible.

Els àmbits en els quals s'ha desenvolupat normativa són : l'educatiu, el sanitari i el penitenciari.

6.2. Mancances detectades/graus d'incompliment (amb indicadors)

D'entrada, cal esmentar que no existeix cap organisme públic ni privat que informi de manera independent, periòdica i específica sobre el grau de respecte de la llibertat religiosa a Catalunya.

Sí que existeix un informe estatal del Ministeri de Justícia que informa amb caràcter anual sobre l'estat de la llibertat religiosa en el conjunt d'Espanya. En aquest sentit, bona part de les afirmacions i dades de l'informe, especialment les que es refereixen a les normes i polítiques estatals en matèria de llibertat religiosa afecten als ciutadans i entitats religioses catalanes, però en la resta d'informació que s'ofereix no sempre hi ha informació específica o dades desglossades sobre les diferents comunitats autònomes que permeti conèixer específicament la situació catalana.

Així mateix, l'organització Ayuda la Iglesia Necesitada (AIN) publica un informe bianual sobre la llibertat religiosa en el món, que conté una secció dedicada a Espanya, però no desglossa les afirmacions ni les dades per comunitats.

Per la seva banda, l'associació espanyola "Observatorio para la libertad religiosa y de conciencia" (OLRC) publica un informe anual sobre "Ataques a la libertad religiosa y de conciencia en España". També hi ha altres entitats que emeten informes sobre qüestions que afecten a la llibertat religiosa en l'àmbit estatal, com l'Observatori de l'antisemitisme o la Plataforma Ciutadana contra a Islamofòbia, però ofereixen escassa informació desglossada per a Catalunya.

Les informacions que es descriuen a continuació s'extreuen principalment d'aquests informes, especialment de l'informe del Ministeri de Justícia 2016 (publicat el setembre de 2017), els informes d'AIN 2017 i OLRC 2017, així com dels informes generals del Síndic de Greuges de Catalunya i de notes públiques de les principals confessions religioses de Catalunya o el seus dirigents, més altres dades extretes d'altres entitats i d'informacions de premsa.

Podem distingir aquests grans grups de problemàtiques a Catalunya:

6.2.1. Agressions, ofenses i discriminacions a persones per motius religiosos

a) Agressions a la integritat física o moral de les persones

Segons diferents informacions de premsa i dels mateixos col·lectius, es donen a Catalunya casos d'agressions, insults o vexacions normalment a la via pública o espais públics, motivades per la pertinença de la víctima a un col·lectiu religiós manifestada per l'aspecte físic o la indumentària.

En l'informe del Ministeri de Justícia 2017, la Comissió Islàmica d'Espanya ha denunciat l'existència d'atacs a persones musulmanes al carrer i en algun domicili i assenyala una agressió ocorreguda a Barcelona a una dona musulmana i embarassada que portava *hiyab*. Per la seva banda, els Testimonis de Jehovà donen compte del cas d'una agressió a dos testimonis a Barcelona quan predicaven a l'espai públic,

L'informe de la "Plataforma Ciutadana contra la Islamofòbia" de 2016 constata 573 atacs islamòfobs a tota Espanya en aquell any, 109 (el 19%) dels quals van ser casos d'ofenses,

insults, calúmnies, i assenyala que Catalunya és una de les Comunitats amb més casos detectats, un total del 6,4% del total de casos d'islamofòbia.

A tot això cal afegir els atemptats terroristes que van tenir lloc el 17 d'agost de 2017 que van produir la mort de diverses persones a Barcelona i Cambrils, motivats per raons d'extremisme o fonamentalisme religiós, comesos per persones residents a Catalunya.

b) Accions o situacions de discriminació i exclusió social per motius religiosos

Nombroses persones denuncien situacions de rebuig i discriminació a causa de la pertinença a un col·lectiu religiós, que els dificulten o impedeixen llogar o comprar habitatge, accedir a un lloc de treball o contractar altres serveis. Algunes d'aquestes situacions venen determinades per la seva opció d'expressar les pròpies creences amb una determinada indumentària en l'àmbit laboral, especialment pel que fa al *hiyab* de les dones musulmanes.

L'informe del Ministeri de Justícia 2017 fa constar les queixes de diferents confessions per situacions de discriminació en l'àmbit laboral i limitacions injustificades als treballadors per portar indumentària tradicional relacionada amb creences religioses. Es fa constar la informació de la Generalitat que refereix a les dificultats per part de les estudiants d'infermeria musulmanes que porten vel en no ser acceptades en algun centre hospitalari per realitzar les pràctiques de la carrera. Assenyala el desconeixement per part d'algunes empreses del que estableixen els acords amb les confessions religioses en relació amb les festivitats i el calendari laboral.

c) Actes contraris al dret a manifestar públicament les pròpies creences o la llibertat d'expressió de responsables de confessions religioses

Persisteixen situacions d'escarni públic, protestes al carrer o presentació de denúncies penals i administratives contra declaracions públiques de persones membres de confessions religioses o contra actes públics organitzats per entitats religioses, declaracions i actes fets l'emparada de la llibertat d'expressió i del dret a manifestar públicament les pròpies creences.

Aquestes situacions són denunciades per l'Informe d'AIN 2016 i l'informe 2017 de l'OLRC. Aquest últim fa constar quatre casos d'aquest tipus a Catalunya (casos relacionats amb el bisbe de Vic, el bisbe de Solsona, un rector de parròquia de l'Hospitalet i l'organització d'una conferència en una parròquia de Barcelona).

El darrer informe del Síndic de Greuges de Catalunya documenta la presentació de denúncies contra les declaracions efectuades per responsables religiosos en dos dels casos anteriors citats per OLRC i un tercer cas, en tots els quals les denúncies foren arxivades per l'Administració o la fiscalia per tractar-se declaracions emparades en la llibertat d'expressió.

Algunes confessions religioses i entitats religioses qüestionen que algunes normatives autonòmiques de protecció dels col·lectius LGTB, si bé tenen finalitats legítimes i necessàries, la seva redacció o algunes interpretacions presenten el risc d'interpretacions

que suposin restriccions injustificades de la llibertat ideològica i religiosa i la llibertat d'expressió. Alguns dels casos citats anteriorment tenen a veure amb aquesta qüestió.

6.2.2. Obstacles a l'apertura i atacs a centres de culte i delictes contra els sentiments religiosos.

a) Atacs a centres de culte o edificis i imatges religioses

Tots els informes deixen constància que persisteix el fenomen d'atacs, danys materials o pintades en centres de culte, edificis o imatges religioses de diferents confessions, especialment de les comunitats musulmanes, jueves i catòliques motivades per un rebuig a aquestes creences.

L'informe 2017 del OLRC a Espanya ha documentat 9 casos d'atacs a centres de culte a Catalunya.

b) Situacions de rebuig i obstacles administratius a l'apertura, trasllat o ampliació de centres de culte

Aquest és una de les problemàtiques més important i generalitzades a Catalunya des de fa anys i que tots els informes esmentats esmenten com a problema important.

Diverses confessions religioses, especialment les comunitats musulmanes, pateixen greus obstacles per l'apertura dels seus centres de cultes.

Es tracta de dificultats per adquirir o llogar espais adequats en els carrers i barris on resideixen els seus membres per destinar-los a l'apertura de centres de culte, sigui per manca de finançament suficient, sigui per rebuig dels propietaris o del veïnat, així com també dificultats per obtenir la llicència administrativa corresponent.

Així mateix, es donen situacions i episodis de rebuig públics mitjançant concentracions, pancartes, danys materials, insults i altres escarnis contra l'obertura de centres de culte, especialment de les comunitats musulmanes.

Darrerament s'han produït expressions (recollides per diferents mitjans de comunicació) de rebuig veïnal o d'alguns partits polítics (Partit Popular, Plataforma per Catalunya, *Democràcia Nacional...*) a l'obertura d'oratoris musulmans, concretament a Barcelona (un a Sants i un altre a Nou Barris), Badalona i Sant Feliu de Llobregat i a les poblacions gironines de Salt i Sant Hilari Sacalm, per esmentar els casos més recents d'un problema recurrent.

L'informe sobre l'estat de la llibertat religiosa del Ministeri de Justícia 2017 recull la informació i valoració les principals confessions religioses sobre aquesta problemàtica en el conjunt d'Espanya. No hi ha referència específica a Catalunya, però es pot considerar que bona part de les queixes tenen relació amb situacions que es donen a Catalunya.

En concret, es fa constar que FEREDE constata ordenances municipals que impedeixen o restringeixen excessivament amb requisits desproporcionats la implantació de llocs de culte. La Comissió Islàmica d'Espanya constata plans d'ordenació urbana que restringeixen les possibilitats d'obertura de llocs de culte o que preveuen llocs inadequats, als afores de les ciutats, o que decreten moratòries. En ocasions, les ordenances municipals imposen límits per a l'establiment de llocs de culte aplicant normes previstes per a activitats molestes, insalubres, nocives i perilloses, o d'espectacles públics i activitats recreatives, el que comporta limitacions d'aforament, exigència d'aparcaments o altres, més enllà de les exigències de la norma. Queixes semblants expressen els Testimonis de Jehovà i els mormons. Caldria veure quina és la situació global exacte a Catalunya i les polítiques municipals, atesa l'existència d'una legislació específica, però en termes generals es pot dir que algunes confessions tenen dificultats per adquirir espais en lloc residencials i obtenir les llicències oportunes.

D'altra banda, l'informe recull la informació aportada per la mateixa Generalitat, que, després de destacar l'existència d'una llei específica en la matèria (ja citada) afirma que:

- L'obertura de centres de culte sense llicència (sobretot per part d'esglésies evangèliques), al seu judici causa de desconeixement.
- El fet que determinats ordenaments urbanístics dificulten que la obertura de centres de culte sigui factible, entorpint així l'exercici del dret de llibertat religiosa.
- Assenyala que la Llei 27/2013, de 27 de desembre, de racionalització i sostenibilitat de l'Administració Local, per la qual els centres de culte poden obrir en règim de comunicació, permet que moltes comunitats obrin el seu centre de culte sense complir les condicions legals, la qual cosa comporta la seva posterior tancament i la consegüent frustració per a les comunitats.
- Destaca l'existència de comunitats empobrides que no poden assumir el cost d'adequar els locals de culte a les condicions mínimes exigides per la llei i, per tant, amb dificultats per tramitar la llicència de centres de culte.
- Es constaten reticències i mobilitzacions contra l'obertura de centres de culte per part dels veïns dels barris on es pretenen obrir (passa especialment en relació a l'obertura d'oratoris islàmics).
- Tancament de centres de culte amb llicència per incompliment de les lleis de protecció contra la contaminació acústica (especialment en relació a esglésies evangèliques pentecostals).

En positiu, fa constar que l'Ajuntament de Barcelona convoca anualment subvencions per a l'adequació dels centres de culte a la llei.

c) Actes d'ofensa als sentiments religiosos, delictes d'odi i accions que interrompen o dificulten la celebració d'actes religiosos.

Es tracta d'una problemàtica que consta en tots els informes citats.

El darrer informe anual sobre delictes d'odi del Ministeri de l'Interior fa constar 14 delictes d'odi per motius religiosos denunciats a Catalunya.

En l'informe del Ministeri de Justícia 2017 es fa constar la constatació per part de la majoria de confessions religioses que en els darrers anys s'han incrementat les ofenses i insults, els delictes d'odi, incitacions a la violència i els discursos antireligiosos en general, o en particular anticristians o islamòfobs, amb protestes, cartells, missatges a les xarxes, pseudoexpressions artístiques, notícies falses, etc.

En l'informe es recull la informació de la Generalitat de Catalunya que afirma que “no disposa de cap registre oficial de casos d'ofensa als sentiments religiosos. Durant 2016 la premsa es va fer ressò d'alguns casos, com el del poema «Mare Nostra» -en clara referència al Pare Nostre-, que la poeta Dolors Miquel va llegir durant els premis Ciutat de Barcelona, pel que molts cristians es van mostrar ofesos i pel qual l'Associació en Crist Nou Alba va presentar una querella contra la poetessa i l'alcalde de Barcelona, querella que va ser admesa. Segons dades del Baròmetre sobre la religiositat i sobre la gestió de la seva diversitat (2016), un 5,5% de la població s'ha sentit discriminada per motius religiosos en els dos últims anys, mentre que el 94,2% de les persones no”.

L'Observatori de l'antisemitisme de la Federació de Comunitats jueves d'Espanya constata cada anys actes d'antisemitisme contra persones i centres de culte jueus. Caldria un estudi per determinar els supòsits que es donen a Catalunya.

6.2.3. Obstacles i limitacions injustificades al ple exercici de la llibertat religiosa

a) Dificultats per a obtenir assistència religiosa a persones internades en centres penitenciaris

L'informe del Ministeri de Justícia 2017 recull algunes dificultats expressades per les confessions religioses, especialment per part de la Comissió Islàmica Espanyola que denuncia el fet que algunes sol·licituds d'interns han provocat que es vegi amb sospita a l'intern i sigui sotmès a règim d'especial seguiment, produint l'efecte de desanimar les peticions. Altres confessions expressen també dificultats dels interns per accedir a l'atenció.

Les confessions i entitats religioses catalanes que actuen en l'àmbit penitenciari expressen algunes dificultats per tal que tots els internes puguin rebre l'assistència religiosa que demanden: manca de finançament o finançament insuficient a les principals confessions per oferir un servei d'atenció en tots els centres on hi ha demanda; dificultats per accedir a l'atenció religiosa dels interns que es troben en primer grau; dificultats d'alguns interns per participar en celebracions religioses derivades de les pràctiques o normes dels centres; dificultats per realitzar determinades celebracions o rituals individuals o col·lectius per obstacles establerts per les direccions dels centres o bé per manca d'espais adequats en alguns centres.

b) Dificultats per a obtenir assistència religiosa de les persones internades en hospitals públics.

L'informe del Ministeri de Justícia 2017 fa constar queixes en aquesta matèria per part de l'Església Catòlica, per manca d'informació als pacients de l'existència d'aquests serveis,

manca de col·laboració de l'administració i manca de capelles catòliques en hospitals públics. Altres confessions es queixen de manca d'assistència de la seva confessió en alguns hospitals, falta de regulació i de convenis que facilitin aquesta assistència. També existeixen nombroses queixes dels Testimonis de Jehovà en aquesta matèria. Caldria un estudi específic per veure la problemàtica a Catalunya en aquest àmbit,

c) Obstacles per accedir a l'ensenyament religiós confessional a l'escola pública

Segons l'informe del Ministeri de Justícia 2017, algunes confessions constaten diferents vulneracions o limitacions injustificades dels la llibertat religiosa en aquest àmbit segons els acords establerts amb l'Estat.

Segons l'Església Catòlica, persisteixen en essència les mateixes dificultats que en anys anteriors:

- Manca d'informació a pares i alumnes, per part de les autoritats educatives d'alguns centres docents, de la possibilitat de cursar Religió Catòlica a l'escola.
- Segons el parer de l'Església catòlica, la LOMCE no respecta el caràcter fonamental de l'assignatura de Religió Catòlica, segons el subscrit per l'Estat espanyol amb la Santa Seu en l'Acord sobre ensenyament i assumptes culturals el 3 de gener de 1979.
- Algunes administracions autonòmiques estan posant obstacles per impartir l'assignatura de Religió Catòlica a l'escola pública, vulnerant els acords signats.

FEREDE (Federació d'Entitats evangèliques) denuncia que una de les dificultats és la manca d'informació respecte a l'ERE en els centres educatius en els formularis de matrícula i l'escassa implicació del personal del centre. Ressalta FEREDE, com a exemple, que en molts centres el formulari de les matrícules ni tan sols conté la casella per marcar l'opció de la religió evangèlica, de manera que els pares no tenen la informació i consegüent opció de sol·licitar-la. Quan, malgrat les dificultats, els pares aconseguen sol·licitar l'ERE, en ocasions aquestes peticions queden sense resposta per part de les Conselleries Autonòmiques d'Educació.

La Comissió Islàmica d'Espanya es queixa també que la majoria de Conselleries d'Educació no recullen informació ni informen als pares sobre la demanda de religió islàmica, citant específicament a Catalunya, amb incompliment dels acords amb l'Estat. Les diferents federacions islàmiques catalanes fa tems que expressen la seva queixa al respecte.

En aquest sentit l'informe ministerial recull que la Generalitat fa constar que "no s'està donant cap resposta a les peticions de l'assignatura de religió islàmica a les escoles". Cal fer constar aquest greu incompliment legal.

d) Obstacles per rebre la sepultura corresponent a les tradició religiosa de pertinença

L'informe del Ministeri de Justícia 2017 fa constar la queixes de comunitats jueves i islàmiques de no poder disposar d'espais en cementiris per realitzar sepultures d'acord amb els seus ritus. La informació de la Generalitat fa constar que hi ha poques parcel·les reservades per a enterraments religiosos de determinades confessions en el conjunt del

territori. Molts municipis no disposen de parcel·les, tot i que han rebut alguna demanda en aquest sentit.

e) Limitacions administratives i discursos públics que neguen el dret a l'expressió pública de les pròpies creences en l'espai públic.

L'informe del Ministeri de Justícia 2017 fa constar diferents queixes de les confessions religioses referides a tota Espanya, especialment per la imposició de sancions o exigència de llicències per activitats a l'espai públic de caràcter religiós, predicació o repartiment de materials, llibres o informacions. També parlen d'exclusió de l'ús d'equipaments i instal·lacions públiques per a activitats de contingut religiós. Caldria fer un estudi de quines d'aquestes dificultats que tenen a veure específicament amb Catalunya.

Pel que fa a la informació procedent de la Generalitat fa constar:

- L'existència de municipis que no permeten l'ús de l'espai públic (o l'ús d'equipaments públics) a entitats que no estiguin registrades en el seu registre municipal d'associacions.
- El cas de determinats municipis en què s'ha multat a entitats religioses que repartien fullets sobre la seva activitat per contravenir ordenances de publicitat; o bé se'ls ha demanat que paguessin taxes; o bé se'ls ha demanat que tinguessin una assegurança per repartir publicacions en l'espai públic.
- En relació a l'ús d'equipaments públics, es refereix la no disponibilitat d'equipaments que puguin acollir determinades demandes en algunes èpoques de l'any. Per exemple, molts municipis que havien cedit poliesportius per a la celebració del Ramadà quan aquest es celebrava entre juliol i setembre, ara no ho poden cedir perquè hi ha activitats esportives programades. Això suposa un problema per a moltes comunitats que no troben llocs en què poder organitzar la celebració d'aquest mes sagrat. El fet que es requereixi el local per unes hores durant tots els dies del mes limita l'oferta.
- En molts municipis es requereix la llicència de centres de culte per als locals cedits per a la celebració del Ramadà, ja que es considera no es pot titllar d'ús «puntual» l'ús diari durant un mes.

L'informe 2017 del OLRC documenta 8 casos de posicionaments i discursos de partits o dirigents polítics o sindicals reclamant l'exclusió de la religió de certs àmbits públics (espais públics, escola..) o la rescissió dels acords públics amb confessions religioses o demanant la prohibició de l'assistència de representats polítics a actes religiosos, etc,

f) Denegacions i limitacions a l'entrada al territori o de la lliure circulació de ministres i altres agents religiosos.

L'informe del Ministeri de Justícia 2017 fa constar diferents queixes de les Entitats Evangèliques, Comunitats jueves, Testimonis de Jehovà i altres en aquesta matèria: dificultats per obtenir visats d'entrada i permisos de residència per a ministres, pastors, mestres o altres dirigents de confessions religioses convidats per les entitats espanyoles. Totes tenen a veure amb normes i pràctiques de l'Administració de l'Estat que és la competent, per bé que afecten a les entitats i comunitats religioses catalanes.

6.2.4. Mancances o defectes en la legislació i polítiques de la Generalitat de Catalunya per tal de protegir i fer plenament efectiu l'exercici de la llibertat religiosa

a) Manca de presència del fet religiós als mitjans públics de comunicació i de presència i participació dels col·lectius i entitats religioses.

Diverses confessions i entitats religioses catalanes, especialment catòliques i musulmanes, expressen reiteradament que el tractament que donen els mitjans de comunicació públics de la CCMA no és suficient ni adient. Detecten una presència marginal del fet religiós (excepte els programes acordats amb l'Església Catòlica i el Consell Evangèlic o algunes retransmissions de celebracions). Aquest problema es detecta tant en els informatius com els programes d'entreteniment i series televisives: una presència marginal quan no esbiaixada, en la que, tret d'excepcions, predomina la presència del fet religiós com a problema, associada a la violència, el terrorisme, els escàndols i polèmiques, els abusos sexuals o com a fet anacrònic o motiu d'humor.

b) Manca de suficient formació objectiva i adequada sobre el fet religiós en l'ensenyament escolar reglat

Diverses entitats i confessions religioses detecten una formació insuficient de l'alumnat (tret dels qui cursen l'assignatura confessional catòlica, no tots catòlics) sobre el fet religiós de manera objectiva i interdisciplinària, que contribueixi a la convivència, la cohesió social i a la prevenció de la intolerància o l'extremisme. Sovint es detecta una certa tendència a la marginació de la presència del fet o dels símbols religiosos, fins i tot quan tenen a veure amb la tradició cultural catalana, motivats per un mal entès laïcisme o neutralitat pública davant del fet religiós.

7. Mesures proposades per tal d'assolir l'efectivitat del dret

- Desenvolupar plans i recomanacions per la **prevenció de les actituds i actuacions d'intolerància, odi, discriminació o exclusió social i laboral** que afecten específicament a determinats col·lectius per raó de les seves creences religioses.
- Desplegament de la Llei de Centres de Culte i el seu Reglament per a **garantir l'existència de reserva de sòl en els planejaments urbanístics destinada a centres de culte i eliminar restriccions administratives excessives per a l'obertura de centres. Establir un mecanisme de prevenció i, en el seu cas mediació, dels possibles situacions de rebuig veïnal** a l'obertura de centres de culte. Establir mecanismes de participació de les confessions religioses en el planejament urbanístic. Elaborar plans de protecció de centres de culte.
- Nombroses confessions, entitats religioses i experts reclamen la implementació en el currículum acadèmic de l'ensenyament primari i secundari **una formació específica comuna i obligatòria de cultura religiosa**, que capaciti per al coneixement objectiu del fet religiós en la història i en la societat actual, així com de les tradicions

religioses presents a Catalunya, per tal d'afavorir el respecte de la llibertat religiosa, la tolerància i la convivència, la prevenció de la discriminació i les diverses formes d'intolerància i exclusió i promoure el diàleg interreligiós i interconviccional.

- Les confessions reclamen la implementació, en la oferta educativa, de **l'ensenyament confessional de religió evangèlica, islàmica i jueva**, previst en els Acords entre l'Estat i les confessions de notori arrelament, segons els currículums oficialment aprovats per l'Estat en tots els centre públics o concertats en els que existeixi una demanda. Anàlisi i **resolució de les dificultats que afecten a l'accés a l'ensenyament de la religió catòlica** que constata l'Església Catòlica.
- Desenvolupar criteris i recomanacions i donar suport a les administracions locals per tal de **garantir l'exercici de la llibertat religiosa en l'espai públic**.
- Instar a la Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals i la resta de **mitjans públics a Catalunya per tal que desenvolupin plans per garantir la presència i el tractament plural i equitatiu del fet religiós** en el conjunt la programació i continguts, tant de caràcter informatiu com d'entreteniment.
- Desenvolupar plans, en col·laboració amb les confessions religioses arrelades, per **garantir, amb dotació econòmica pública, l'assistència religiosa individual i el respecte de les creences de les persones que es troben internades total o parcialment en determinats centres públics**: centres penitenciaris, centres de menors, centres d'internament per a immigrants, centre hospitalaris i sociosanitaris, així com usuaris dels centres educatius reglats, així com per la dotació d'espais religiosos per als usuaris de les principals infraestructures de transport (ports, estacions ferroviàries i aeroports).
- Desenvolupar plans per garantir la **formació dels funcionaris i treballadors públics** de la Generalitat de Catalunya i Administracions locals en matèria de llibertat religiosa i gestió de la diversitat religiosa.
- Desenvolupar plans per garantir el **respecte de les creences religioses en l'àmbit de cementiris públics**.
- Descentralitzar o desconcentrar el **Registre d'entitats religioses del Ministeri de Justícia** per tal que la Generalitat de Catalunya gestioni o participi en la inscripció de les entitats religioses que tenen com àmbit principal d'actuació el territori de Catalunya, tal i com preveu l'art. 161.2 de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya.
- El **Síndic de Greuges** i els defensors dels drets humans municipals haurien de dedicar una capítol específic dels seus informes i formular recomanacions específiques entorn el grau de compliment de la Llibertat religiosa i les polítiques que en el seu àmbit (català o municipal) són necessàries per a garantir l'exercici ple i efectiu d'aquest dret.
- L'Administració hauria de mantenir **un espai o espais permanents formals de relació, interlocució i intercanvi amb les diferents institucions i confessions religioses** presents o més arrelades a Catalunya, adreçat a la promoció de la llibertat religiosa, i la definició de les polítiques en matèria de gestió i acomodació a la

diversitat religiosa. Les característiques d'aquest espai haurien de ser prèviament consultades amb les confessions.

8. Recomanacions per tal de fer un seguiment sobre l'acompliment de les mesures proposades

- Crear un **consell o espai d'interlocució en el marc de la Direcció General d'Affers Religiosos de la Generalitat, en el que hi tinguin part els representants de les principals confessions religioses** arrelades a Catalunya, per a l'impuls i seguiment de les polítiques necessàries per garantir el ple exercici de la llibertat religiosa.
- Crear un **Consell Assessor de la Generalitat en matèria de llibertat religiosa** o bé atribuir aquesta funció i dotar de recursos a l'actual Consell Assessor en matèria de Llibertat Religiosa.
- Promoure des de l'Administració, a través d'un Observatori o mecanisme format per experts independents o organismes externs, l'elaboració d'un **estudi anual o periòdic, de caràcter independent, sobre el grau de compliment i vulneracions de la llibertat religiosa a Catalunya**, similar al que existeix en el Ministeri de Justícia, amb propostes per a garantir l'exercici d'aquest dret. Per a l'elaboració d'aquest estudi anual caldria tenir en compte les queixes presentades al Síndic de Greuges sobre la matèria, consultar de forma periòdica les principals institucions i confessions religioses presents a Catalunya i al Consell Assessor per a la Diversitat religiosa de la Generalitat, i tenir en compte els informes i estudis que es publiquin sobre llibertat religiosa que facin referència a la situació catalana.